THE PROPORTION OF LOAN TRANSLATION, LOAN AND TRANSLATION IN FORMING THE ROMANIAN IT / COMPUTERS VOCABULARY

Dana Camelia Diaconu, Assist., PhD, "Valahia" University of Târgoviște

Abstract: Contemporary Romanian language, as any other natural language, evolves and changes every moment. In order to talk about these changes, regarding the Informatics domain, as the object of our study, we need a particular language containing all terms used to operate the Romanian language; thus, this language is a part of our research content. The attention of our philologists focused more on linguistic aspects on loans, predominantly of a descriptive perspective. All these included: the etymology, the means of ingression for technical terminology into Romanian, the areas of words circulation, their graphic adaptation, the phonetic and morphological adaptation, and also the way the words or expressions in the dictionaries were recorded.First, the main purpose of this study was to research the relation among loans, loan translations and translations in the evolution of Romanian Scientific language. Implicitly, we referred to the times of their ingress in Romanian, and the stage of development and their usage in the specialized registry or in the common language. Then, we tried to examine the adapting process of computer terms to the specific of Romanian language, their integration into various styles of language, i.e., phonetic, morphological, lexical and semantic problems of these words.Finally, we did an inventory and a statistics of the corpus selected from working material for the present research, and we found out that the terminology of IT language reached an impressive number. Therefore, we may affirm that most of the Romanian IT vocabulary, nowadays, comes from the English language, about 90%.

Keywords: IT / Informatics language, loans, loan translations, translations, statistics.

Împrumutul lexical masiv de termeni anglo-americani s-a manifestat după cel de-al doilea război mondial în majoritatea limbilor europene. Putem vorbi de un fenomen explicabil mai ales prin progresul rapid al domeniilor tehnice. Acesta este uşor de recunoscut prin faptul că se preiau dintr-o limbă străină simultan atât semnificantul (complexul sonor), cât şi semnificatul (sensul) unui semn lingvistic din limba donatoare. Categoric, această preluare necesită, anumite adaptări la specificul fono-morfologic al limbii primitoare, dar similitudinile rămân evidente[1].

Ca mijloc de îmbogăţire a lexicului, *calcul* intră în concurenţă cu alte două procedee aflate la dispoziţia vorbitorilor bilingvi: *împrumutul* şi *traducerea*. S-a constatat că sunt anumite probleme de interpretare a analizei etimologice, în ceea ce priveşte raportul dintre creaţiile interne şi cele împrumutate, precum şi în relaţiile dintre tipurile de elemente împrumutate (relaţii dintre conţinut şi formă, sens vechi şi sens nou, cuvânt bază şi element de compunere sau derivare), deoarece contactul dintre limbi reprezintă o realitate complexă[2].

Între calc, împrumut şi traducere există o legatură reprezentată chiar prin numele dat de specialişti fenomenului de calchiere. Pe de o parte, Kr. Sandfeld, Charles Bally sau Louis Deroy îl denumesc *împrumut prin traducere*[3], iar S. Ullmann preferă denumirea *calques-traduction*, pe de altă parte. Astfel, pentru a semnala această legătură dintre calc şi traducere, lingviştii germani folosesc denumirea *Lehnubersetzung*, redată în limba engleză prin *loan translation* ori *translation loan word*[4].

[1] Petre Gheorghe Bârlea, Roxana-Magdalena Bârlea, 2000, p. 60.
[2] Petre Gheorghe Bârlea, Roxana-Magdalena Bârlea, 2000; p. 60, cf. şi Theodor Hristea, 1984[2], p. 103-106.
[3] Cf. Kr. Sandfeld, 1930, p. 33, Charles Bally, 1950, p. 304 și Louis Deroy, 1956, p. 216.
[4] Cf. Maria Stanciu-Istrate, 2006, p. 32, apud George Thomas, 1975, p. 22.

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

Putem astfel remarca faptul că un calc lingvistic poate fi în acelaşi timp o traducere şi un împrumut. Se ştie că împrumuturile, traducerile şi calcurile reprezintă fapte de limbă cu trăsături bine definite şi că, în anumite circumstanţe, acestea pot interfera.

Ion Ştefan încearcă să clarifice raportul dintre aceste fenomene: „*... calcul este o imitaţie. El este pe de o parte o traducere, dar în acelaşi timp şi un împrumut. Este o traducere, întrucât recurge la mijloace de expresie existente în limbă, dar şi un împrumut, pentru că adoptă în folosirea acestora procedeele limbii străine*”[5]. De altfel, autorul observă că putem reda acelaşi cuvânt străin (cu structura analizabilă) prin cele trei moduri deja amintite: *împrumut, calc* şi *traducere.*

Spre deosebire de simpla traducere (care redă numai sensul cuvântului străin), calcul presupune şi (cvasi)identitate de structură între model şi copie (un derivat sau compus străin va fi transpus în limba receptoare prin acelaşi tip de formaţie lexicală). Acesta reprezintă, de fapt, o *îmbinare a mijloacelor externe cu mijloacele interne de îmbogăţire a vocabularului*[6].

Traducerea reprezintă o *transpunere a unui cuvânt* dintr-o limbă într-o altă limbă. Caracteristica acestui procedeu este că în limba donatoare cuvântul trebuie să fie compus, iar în limba primitoare să se realizeze un cuvânt compus, o perifrază sau o unitate frazeologică[7].

Alţi lingvişti, precum E. Seidel[8] identifică existenţa a „*două modalităţi de a prelua dintr-o limbă străină: împrumutul (preluarea de material dintr-o limbă străină) şi imitaţia (calcul)*”. Diferenţa dintre acestea este că în cazul împrumutului nu este necesară cunoaşterea limbii din care s-a făcut împrumutul. Concluzia lui Seidel este următoarea: „*Calcul este, prin urmare, imitarea materialului şi a procedeelor care lipsesc în limba proprie. împrumutul înseamnă preluarea totală a materialului lingvistic; în calc, limba străină oferă doar modelul care nu e preluat direct, ci numai imitat. În cazul împrumutului, materialul lingvistic rămâne în esenţă cel al limbii străine, se adaptează doar, în general, mai mult sau mai puţin la structura limbii care împrumută*.”[9]

Aceste caracterizări nu reuşesc să delimiteze exact procedeul lingvistic prin care un termen a intrat în limba beneficiară. Alegerea unuia dintre cele trei procedee are o motivaţie complexă, în care interacţionează factori subiectivi şi obiectivi. Subiectivismul vorbitorului se poate manifesta printr-o atitudine rezervată sau chiar ostilă faţă de împrumut, considerat o ameninţare la adresa identităţii lingvistice naţionale, alteori acest subiectivism duce la snobism (ca în cazul anglicismelor de lux).

Dacă pornim de la premisa că orice calc este o traducere şi un împrumut, vom încerca, în continuare, să facem anumite delimitări între aceste clase, luând în consideraţie afirmaţiile lingviţtilor, asupra acestui subiect. Astfel, considerăm că transpunerea unor compuse străine prin îmbinări lexicale alcătuite din mai mulţi termeni nu reprezintă calcuri, ci simple traduceri, acestea datorâdu-se, mai ales, imposibilităţii limbii de a reda o unitate lexicală străină prin mijloace de formare identice cu cele ale idiomului imitat şi care nu-i sunt specifice[10].

Între calc şi traducere şi împrumut există în limba română, în general, şi în limbajul informatic, în special, o concurenţă din care, după cum vom observa, calcul a ieşit învingător, ducând la apariţia unor dublete sinonimice, alături de împrumut. Aşadar, după cum am mai menţionat, termenii străini ai limbajului IT, care exprimă o noţiune inexistentă în limba română, au intrat în vocabular fie prin traduceri, fie prin împrumuturi, fie prin calc lingvistic.

[5] Ion Ştefan, 1963, p. 336.
[6] Petre Gheorghe Bârlea, Roxana-Magdalena Bârlea, 2000, p. 61.
[7] Ibidem, cf. şi Gh. Constantinescu-Dobridor, 1980, s.v. traducere.
[8] Cf. Maria Stanciu-Istrate, 2006, p. 45, apud E. Seidel, 1958, p. 132.
[9] Ibidem, p.133.
[10] Maria Stanciu-Istrate, 2006, p. 49.

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

Lucrarea noastră a încercat analiza termenilor din domeniul informatic din numeroase perspective (etimologică, semantică, morfologică, stilistică, funcţională). Astfel, am examinat mai îndeaproape unităţi derivate, compuse, dezvoltări semantice, unităţi frazeologice, traduceri, toate acestea fiind intrări recente în limba română. Preluarea termenilor informatici din limba engleză şi adaptarea lor la specificul limbii noastre face parte dintr-un fenomen mai amplu, de influenţare a lexicului în limba română, în special în limbajele ştiinţific, administrativ, publicistic şi care se manifestă în ultima jumătate de secol din evoluţia celor două limbi.

Vocabularul românesc a fost puternic influenţat de cel englez, atât calitativ, structural, cât şi cantitativ. Adaptarea împrumuturilor din limba engleză în terminologia informatică nu este o problemă uşor de rezolvat, în primul rând deoarece între cele două limbi există diferenţe importante aşa cum am spus-o deja de mai multe ori. După cum am menţionat, împrumuturile mai vechi din limba română au fost preluate din engleză prin intermediul limbii franceze, aceasta fiind mai bine cunoscută de către români. În raport cu etimonul englez, aceste împrumuturi prezintă o serie de modificări comune în română şi franceză. Aşadar, numeroase anglicisme au fost împrumutate de română după ce au trecut prin limba franceză, dovadă stând faptul că unele modificări (formale, semantice, morfologice) s-au petrecut pe terenul limbii franceze. În consecinţă, etimologia unor cuvinte româneşti ne trimite la limba franceză, deşi ele, la origine, aparţin lexicului englez.

Această problemă este strâns legată de calea de pătrundere a termenului informatic respectiv în limba română, atât sub aspectul relaţiei oral/scris, cât şi sub aspectul direct/indirect. Deseori se schimbă nu numai forma, ci şi sensul unor cuvinte. Frecvenţa ridicată a anglicismelor din domeniul IT în limbajul presei actuale imprimă limbajului comun o trăsătură aparte. Se conturează un limbaj alcătuit din foarte multe cuvinte englezeşti (unele corect, altele incorect folosite). În comunicarea informatică se folosesc numeroase anglicisme intrate deja în limbajul familial. Astfel, cuvintele englezeşti folosite în IT fac parte din fondul comun de cunoştinţe al emiţătorului-specialist şi al publicului-receptor. De exemplu *keyboard* înlocuieşte frecvent *tastatura, ecranul* devine *display, discuţia* se transformă în *chat* ş.a.m.d. De multe ori, aceşti termeni tehnici se utilizează forţat şi abuziv. Unele cuvinte sau expresii englezeşti care au corespondent în limba română dau altă conotaţie sensului expresiei iniţiale. De exemplu, cuvântul *aplicaţie,* al cărui sens este: *a face, apune în practică*[11] (< fr. *application,* lat. *applicatio*) se utilizează, mai nou, sub influenţa mediilor informatice, după englezescul *application*, adică, *cerere de înscriere*. Construcţii ca „*am făcut o aplicaţie*”, în loc de: „*am făcut o cerere*” sau „*am aplicat la universitatea...*” cu sensul de „*m-am înscris la universitatea...*” - şi exemplele ar putea continua, sunt folosite în exces, iar publicul-receptor întâmpină dificultăţi în înţelegerea termenilor împrumutaţi din engleză şi în decodarea mesajului.

Utilizarea anumitor termeni este justificată, întrucât aceştia nu au un corespondent în limba română. Revistele de IT&C abundă în anglicisme precum *hard, soft* (trunchieri din engleză – *hardware, software*), *high-def, wireless, view, review, inkjet, PC gaming, site,* ultimele fiind împrumuturi conotative „de lux”. Termenii de influenţă engleză „*site*” sau „mouse” sunt foarte cunoscuţi, fiind abordaţi din perspectiva limbii române de George Pruteanu, cel care propunea scrierea lor românizată – „*sait*”, „*maus*”. Precizăm că unele dicţionare IT sau explicative au preluat aceste forme, altele păstrează formele englezeşti sau folosesc incorect, după părerea noastră, forma „*sit*” pentru „*site*” sau „*sait*”[12].

Chiar dacă ne aflăm în era globalizării, apreciem că nu ar trebui să permitem pătrunderea masivă a unor termeni din limba engleză, atâta timp cât există în limba română

[11] DEX, 1998, s.v. aplicaţie.
[12] Cf. DC, 2005.

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

corespondentul acestora. Audiovizualul şi presa scrisă actuală sunt „invadate" de anglicisme, făcând receptarea mesajului de către public tot mai dificilă, cu o consecinţă gravă: deteriorarea limbii române vorbite şi scrise.

În lucrarea noastră, avem în vedere forma şi sensurile actuale ale terminologiei informatice de origine engleză; analiza diacronică impune şi alte abordări, din alte perspective. Ar trebui să arătăm, de exemplu, manifestarea unor fenomene fonetice şi morfologice asupra cuvintelor împrumutate. Există cercetători care şi-au consacrat studiile aspectelor contactelor lingvistice între limbile română şi engleză şi care au descris în detaliu procesele care au marcat împrumuturile lexicale din toate registrele şi nivelurile limbii, inclusiv limbajele de specialitate[13]. Din păcate, puţini sunt aceia care şi-au îndreptat analiza către limbajul informatic, fapt care face sarcina noastră şi mai dificilă[14].

În ceea ce priveşte acest demers, am încercat o prezentare sumară a respectivelor aspecte, necesară pentru reliefarea stadiului actual al împrumuturilor de termeni informatici din limba engleză în limba română.

Prefixele şi prefixoidele de origine greacă sau latină sau sufixele şi sufixoidele care trec dintr-o limbă în alta, influenţează forma şi sensul pe care le capătă unii termeni de specialitate în limba română. De altfel, derivarea reprezintă procedeul intern de îmbogăţire a lexicului actual, cel mai productiv, deşi în limbajul infomatic, calcul lingvistic pare a fi cel mai însemnat. Cel mai productiv afix este sufixul pentru denumirea agentului *-ist,* urmat de sufixul abstract *-re* (care creează infinitivele lungi devenite substantive). În cazul prefixelor, cele mai frecvente, în limbajul IT, sunt *re-, multi-, inter-*. Comparativ, formaţiile sufixale sunt superior numeric celor prefixale.

Derivatele apar frecvent în textele informatice cu valori denotative, adeseori cu nuanţe şi conotaţii peiorative sau depreciative. Aceste valori sunt reprezentate, în general, prin combinaţia discrepantă dintre un afix vechi şi o temă neologică (*bloghist, blogistic, bloggeristic, blogism, chatuire, chatuială, tăguire, tăguială* etc.). Remarcăm în limbajul informatic tendinţa formării superlativului absolut cu ajutorul unor prefixe, cele mai frecvente fiind: *supra-, ultra-, hiper-* şi sub influenţă străină (cel mai probabil engleză şi franceză – v. *supercomputer, supercompilator, hiperlink, hipertext* etc.).

Din punct de vedere funcţional compunerea nu se raportează numai la terminologia ştiinţifică, ci se manifestă mai ales în limba comună. După modul de formare a unităţilor compuse, înregistrăm: compuse din cuvinte întregi prin parataxă, compuse cu afixoide (aşa-zisul procedeu al compunerii tematice/savante), compuse prin abreviere, compuse prin procedee mixte. Procedeul obţinerii cuvintelor prin compunere savantă devine în informatică mai productiv prin calchierea structurilor străine din engleza-americană. Numeroase unităţi lexicale sunt formate în interiorul limbii române, fenomen datorat şi avansării nivelului de instruire, chiar specializare a publicului vorbitor/cititor.

Din economie de spaţiu, în lucrările informatice, se recurge la abrevieri, însă acestea fiind legate strict de realităţile pe care le reprezintă, majoritatea sunt creaţii efemere. Un caz particular al limbajului informatic, este că cele mai multe formaţii sunt sigle, împrumutate din limba engleză, urmate de acronime şi, apoi de trunchieri.

Modelul de astăzi pe care limba română îl urmează în alcătuirea siglelor este cel englezesc, pronunţia şi grafia acestora, cel puţin între specialiştii în domeniul informatic, dacă nu şi în limbajul comun, ar trebui să ţină cont de particularităţile acestei limbi sursă, ceea ce ar însemna o bună cunoaştere a acesteia.

[13] Dintre lucrările consultate pentru adaptarea fonetică (şi morfologică) a anglicismelor în limba română, menţionăm: Mioara Avram, 1997[2], Georgeta Ciobanu, 1997, M. Gruiţă, 1974, Th. Hristea, 1973, Adriana Stoichiţoiu-Ichim, 2002[1] ş.a.

[14] Radu-Nicolae Trif, 2006, pp. 28-52.

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

Din punct de vedere gramatical, siglele reprezintă grupuri sintactice stabile, aparţinând categoriei numelui. Aproape toate aceste împrumuturi sunt de genul masculin, articularea sau trecerea de la un caz la altul făcându-se în conformitate cu normele morfologice ale substantivelor masculine. Cele mai multe sigle recente au, totuşi, un comportament invariabil, indiferent de etimologia acestora.

Din punct de vedere semantic, există un număr mare de calcuri semantice formate în limba română după modelul englez. Dezvoltările sau extinderile semantice se referă la adăugarea unui nou sens unor unităţi lexicale deja existente în limbă, evoluţie care se poate realiza fie în interiorul limbii, fie prin calc semantic, adică prin copierea noului sens dintr-o limbă străină. Fiecare dintre cele două tipuri se referă la cuvinte simple, derivate, compuse, sintagme sau unităţi frazeologice etc. Sub aspect etimologic, distingem dezvoltări semantice în limbajul informatic, în general de origine străină, adică acele sensuri copiate / calchiate după un model străin, cel mai adesea englez (*a accesa, a aplica/aplicaţie, extensie, format, ataşament* etc.), prin extinderi de sens (*navigare, operator, protocol, mască, memorie, jurnal, infectare, fereastră* etc.).

Din punct de vedere stilistic-funcţional, cele mai numeroase dezvoltări sunt cele stilistice (conotative), care apar în structura unor metafore. Paralel cu aceste utilizări stilistice, apar numeroase conotaţii peiorative sau ironice: „*a avea hardul mic*” însemnă „*a avea memoria scurtă*”, „*a nu avea destul RAM*” însemnă că „*nu este prea deştept*”, „*nu răspunde la ping*” înseamnă că „*nu este atent*” ş.a. Multe dintre aceste sensuri au o existenţă efemeră, fiind create instantaneu în textul online, pentru „culoare artistică” (v. *bloghist, blogheriţă, tăguire* ş.a.), în acelaşi timp, însă, remarcăm dezvoltarea denotativă a unor cuvinte (v. *aplicaţie, extensie, format, operator, port, vierme* etc.), care au tendinţa de a se impune nu numai în limbajele specializate, ci şi în limba comună, extinzând accesibilitatea termenilor respectivi.

Adaptarea se realizează mai rapid decât fonetic şi graphic, sub aspect morfosintactic. Pe de o parte, termenii IT se înscriu în clasa substantivului, puţine sunt adjective sau verbe, genul preferat fiind neutrul, caracteristic, de altfel, limbajelor ştiinţifice. Pe de altă parte, există şi o categorie mare a substantivelor care nu s-au adaptat morfosintactic, funcţionând invariabil. Verbele se încadrează în majoritate la conjugarea I, iar adjectivele sunt invariabile, exceptând pe cele care provin din participiu, prin conversiune.

Din punct de vedere sintactic, putem remarca numărul mare de termeni obţinuţi prin traducerea echivalentelor englezeşti. Diferenţele sesizabile sunt, în general, la substantive, mai ales din cauza deosebirilor de topică dintre limba română şi limba engleză, afectând în bună măsură structura gramaticală. Aceasta se observă şi din faptul că, uneori, au fost calchiate serii întregi de cuvinte care au radical comun ori conţin acelaşi element afixal.

Din punct de vedere semantic, observăm crearea unor familii frazeologice (de exemplu, de la substantivul *calculator/computer,* cu sensul folosit în domeniu IT şi nu numai: *calculator analogic, calculator autonom, calculator compatibil IBM, calculator digital, calculator frontal, calculator gazdă, calculator laptop, calculator neprogramabil, calculator neuronal, calculator notebook, calculator numeric, calculator personal, calculator portabil, calculator programabil, calculator universal* sau existenţa unor situaţii de antonimie: *joc single player – multiplayer, hard – soft*.

În cadrul contactului lingvistic englez-român, observăm că traducerile folosite frecvent sunt mult mai puţine decât împrumuturile şi calcurile, perifrazele ducând la o exprimare mai dificilă. Astfel, majoritatea traducerilor sunt, în general, dublate de împrumuturi, iar cele care s-au impus până la urmă, în aproape toate cazurile, sunt împrumuturile şi nu traducerile.

De altfel, după cum am arătat, pentru acelaşi cuvânt din limba engleză, există uneori în limba română toate cele trei tipuri de transpuneri (împrumut, calc, traducere):

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

quick format (împr.) < *formatare rapidă* (calc) < *sistem de formatare care elimină anumite etape* (trad.);

newbie (împr.) < *novice* (calc) < *nou venit în Internet* (trad.);

user-defined (împr.) < *personalizat* (calc) < *definit de utilizator* (trad.) ş.a.

Altă caracteristică a unităţilor traduse constă în faptul că, uneori, un cuvânt englez este tradus şi împrumutat, dar nu şi calchiat, deoarece structura analitică a limbii române nu permite formarea unor compuse care să reproducă structura modelului străin, cel englezesc: *multiscan monitor* (împr.) < *monitor cu frecvenţă de baleiere multiplă* (trad.); *netnews* (împr.) < *grupurile de discuţii din UseNet* (trad.); *safe format* (împr.) < *formatare de siguranţă* (trad.); *Recycle Bin* (împr.) < *coşul de gunoi reciclabil* (trad.) etc.

Traducerile neprofesioniste conduc la un fenomen ciudat întâlnit, din păcate, mai ales la textele destinate tineretului – manuale şcolare şi reviste de specialitate. Este vorba despre faptul că unul şi acelaşi termen apare echivalat prin mai multe variante (tradus, calchiat, împrumutat) într-un singur text. Se întâmplă chiar ca numai traducerea să fie reluată în mai multe variante (cu mai multe sensuri sau nuanţe semantice). Toate aceste ezitări creează mari probleme de înţelegere corectă a textului de către utilizatori, în special dacă aceştianu sunt cunoscători ai limbii engleze şi nu pot verifica termenul-sursă.

Sub aspect ortoepic, majoritatea anglicismelor inventariate de noi îşi păstrează accentuarea şi pronunţia din limba engleză, pentru că sunt intrate de prea puţin timp, pentru a se putea adapta legilor fonetice ale limbii române. În plus, aceste anglicisme aparţin zonei de argou profesional fiind utilizate şi înţelese, în special, de specialiştii din domeniul informatic.

Din punct de vedere cronologic, în cazul lexicului informatic, putem discuta despre trei valuri masive de intrare a împrumuturilor în limba română. Este vorba despre deceniile 7 și 8 pentru termeni ca: *megabyte, minicomputer, printer, printout, processor, RAM, zoom,* ș.a., anii 90 pentru cuvinte precum: *modem, network, notebook, zapping* etc. Sfârșitul secolului al XX-lea aduce alte achiziții în vocabularul românesc, odată cu apariția rețelelor de comunicare pe Internet: *memory, megabit, net, offline, online, print, pre-print, preview, receiver, server* etc.

Statistica terminologiei IT din limba romana.

Sistematizarea materialului nostru a fost motivată de numărul mare de cuvinte din lexicul de specialitate (IT) împrumutat în limba română (peste 7550 de unități lexicale) şi, de asemenea, de specificul temei noastre, care impunea ordonarea lor în anumite categorii de preluări (respectiv calcuri, împrumuturi sau traduceri), pentru a realiza analiza raportului între ele. De aceea, materialul a fost organizat în:

1. Împrumuturi, derivate şi compuse
2. Abrevieri
a. Sigle, acronime și trunchieri
b. Denumiri alfa-numerice
c. Elipse lexicale
3. Calcuri lexicale de structură
4. Calcuri semantice
5. Calcuri gramaticale (morfologice și sintactice)
6. Calcuri frazeologice
7. Traduceri

Materialele folosite ca surse pentru acest corpus cuprind exemple din limbajul informatic extrase din numeroase surse, care pot fi grupate de noi în următoarele categorii:

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

a. texte de instrucţiuni despre utilizarea caracteristicilor Windows - pentru redarea unor traduceri sau calcuri ale anumitor subcategorii de termeni, precum şi manualele de informatică pentru liceu; apoi texte precum *Manualul tău de Windows XP, Home Edition* sau din *Modernizarea şi depanarea calculatoarelor pentru toţi*;

b. dicţionare româneşti actuale: explicative, ortografice, ortoepice sau de neologisme etc., dicţionare recente de informatică, cibernetică sau de calculatoare;

c. am preluat exemple ilustrative din lucrările teoretice referitoare la problematica generală a lexicului IT;

d. de asemenea, unele exemple au fost selectate din presa scrisă şi audio-vizuală, deoarece am încercat să reflectăm stadiul actual al evoluţiei limbajului în domeniul IT.

Am ales să prezentăm termenii împrumutaţi împreună cu definiţia sau echivalentul lor în limba română, pentru o mai bună percepţie a acestora în limba comună sau în limbajul de specialitate. Pentru abrevieri, am ilustrat mai întâi prescurtarea cu majuscule, apoi am marcat cu un semn de egalitate sintagma din limba de origine, (adică limba engleză) şi, în ultimul rând, am dat definiţia sau echivalentul termenului abreviat.

Pentru calcuri, am incercat să redăm cuvântul preluat în limba română şi apoi etimonul englez. Există cazuri în care, pentru un cuvânt avem două sau chiar trei echivalente în limba engleză (de exemplu: *carcasă < jacket, case; distribuţie < spread, dispersion; indicator < indicator, pointer, flag; a răspunde < respond, answer, reply; restaurare < recovery, restoration* etc.).

Am remarcat, la nivel funcţional, trecerea unor termenii dintr-un limbaj specializat către un altul. De exemplu, *analiză,* din chimie sau matematică, apare frecvent în informatică, în frazeologisme precum *analiza cerinţelor, analiza datelor, analiza informaţiei, analiza necesităţilor, analiză directă a erorii, analiză funcţională, analiză lexicală, analiză sintactică, analiză tridimensională* etc. În consecinţă, am selectat în acest corpus şi termeni care aparţin în mod cert şi altor limbaje, dar care se folosesc frecvent în limbajul informatic, în special în programare. Pe lângă termenul *analiză,* preluat din matematică întâlnim, tot din acest limbaj, sintagme precum: *funcţia procent, funcţie constantă, funcţie logică, funcţie factorială, grafic, număr aleator / întreg / natural / ordinal / raţional / real* etc. Pe de altă parte, numeroşi termeni din fizică sau electronică (*fază continuă, viziune termică, tun electronic, spaţiu cromatic, semnal analogic/digital, circuit integrat* etc.), apoi din limbajele administrativ, bancar sau economic (*analiză predictivă, analiză statistică, analiză funcţională, e-commerce, e-market, e-banking* etc.) circulă frecvent în informatică, prin migrarea lor din limbajul specializat către limba comună, deoarece limbajul tehnic nu se adresează în întregime doar specialiştilor, dezvoltarea continuă a societăţii ne obligă să ţinem mereu pasul cu noutăţile în domeniu.

Am inventariat 7595 de unităţi lexicale din limbajul IT, dintre care 1165 sunt *împrumuturi* (relativ) recente, lexeme simple sau compuse şi derivate la care se adaugă 738 compuse prin abreviere; 3822 sunt structuri calchiate – dintre care, 2645 sunt calcuri frazeologice, 611 – calcuri semantice, 300 – calcuri lexicale de structură şi 266 – calcuri morfolexicale; în sfârşit traducerile propriu-zise reprezintă 1870 din totalul lexicului înregistrat de noi.

Înainte de întocmi lista termenilor pe care am analizat-o în paginile de mai sus, precizăm că am verificat definiţiile informatice printr-o lungă şi dificilă operaţie de punere în paralel a „intrărilor" din cel puţin 3 mari serii de lucrări de specialitate româneşti şi dicţionare de specialitate româneşti şi dicţionare de specialitate engleze. Numărul mare de unităţi lexicale pătrunse recent în limba română probează evoluţia rapidă şi dezvoltarea incredibilă a domeniului IT, dar – pe de altă parte – şi dinamica extraordinară a limbii române.

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

Pentru cuvintele derivate şi compuse, dar şi pentru calcuri sau împrumuturi, am făcut trimiteri în primul rând la DEX, MDN, DCR, DOOM[2] şi la cele două dicţionare de specialitate în limba română, DC şi DIT&C. Pentru traduceri, instrumentele lexicografice folosite ca referinţă au fost *Dicţionar informatic trilingv englez-francez-român*[15] şi DC, iar pentru cuvintele de specialitate, împrumuturi sau calcuri în limba engleză, instrumentele lexicografice uzuale au fost masivul *Macmillan English Dictionary for advanced learners*[16] şi *A Dictionary of European Anglicisms: A Usage Dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages*[17]. Dat fiind faptul că nu am avut în vedere nivelul academic, adică cel mai elevat, al domeniului informaticii, ci nivelul de mijloc, din manualele şcolare şi de instrucţiuni, care vizează cunoştinţe informatice de natură să facă parte din cultura generală a oricărui om instruit, în situaţia ideală a păstrării achiziţiilor ştiinţifice din orice domeniu în orizontul cultural individual şi, respectiv, menţinerii unor termeni de specialitate în vocabularul comun, am recurs, după cum se poate uşor constata, la dicţionarele relativ cunoscute, uzuale, în lumea utilizatorilor termenilor IT, dar şi a tinerilor, în general.

De asemenea, DOOM[2] a constituit un preţios reper în ceea ce priveşte împrumuturile IT intrate în limba română, precum şi ortografia şi ortoepia acestora. După gradul de asimilare, dintre cele 305 de împrumuturi care aparţin limbajului informatic, existente în DOOM[2], 169 sunt termeni integral adaptaţi (fonetic, grafic, morfologic), cum ar fi: *alfanumeric, asamblare, baleiere, automatic, butonare, cibernetic, compilator, compact-disc*, etc. Alţi 60 sunt cuvinte în curs de adaptare, nou introduse în dicţionar (anglicisme sau americanisme), precum: *off-line/offline, zapa, xeroxa, surfing, software, site, server, seta, scana, scanare, replay, chat, copywriter, cybercafe, cyberspaţiu, desktop, high-technology, high-fidelity, hacker, gadget* ş.a. În sfârşit, 69 de unităţi sunt, de asemenea, introduse recent în DOOM[2] (unele create pe teren autohton de la baze străine – franţuzeşti sau englezeşti): *decriptare, ejecta, devirusa, dezactiva, computeriza, computerizare, surfist, clic, cip, card, butona, bip* etc., iar 7 termeni sunt xenisme, reprezentând nume proprii şi comune (abrevieri), între care: *CD, CD-player, CD-ROM, CD-writer sau BASIC.*

În ceea ce priveşte *Marele dicţionar de neologisme (MDN),* cei mai mulţi termeni din limbajul informatic existenţi în acest dicţionar sunt consemnaţi cu etimon francez, în opoziţie cu toate diacţionarele de specialitate informatice, care prezintă terminologia IT ca o preluare a cuvintelor şi expresiilor din engleza-americană. Astfel, în MDN, 2007, din 176 de intrări din sfera informatică, 130 de termeni sunt integral adaptaţi (fonetic, grafic, morfologic) precum: *adaptor, analizor, automatic, automatiza, calculator, cibernetic, compact-disc, compatibil, compilator* ş.a. , iar 45 sunt anglicisme în curs de adaptare: *chip, chipcard, click, e-mail, fading / féding, floppy-disc, flow-chart / flău-cet, haker / hécăr, hácking / hécking* etc. Sub aspect etimologic, 84 de termeni din acest dicţionar sunt prezentaţi ca provenind din limba franceză, 75 sunt englezeşti, 16 au dublă etimologie (dintre care 8 engleză-franceză, 2 germană-franceză: *program, programatic*, 5 latină-franceză: *spaţiu, virus, analogic, a simula, vocabular,* 1 latină-italiană: *salt*, 1 germană-italiană: *tastatură*), iar unul este de origine germană (*fotocopiér*). Raportând aceste intrări la totalul de termeni inventariaţi de noi, considerăm că fondul terminologiei informatice româneşti de origine engleză reprezintă cca 90%.

Aşadar, marea majoritate a lexicului informatic din limba română actuală provine din limba engleză. Situaţia se încadrează în fenomenul mai larg al împrumuturilor englezeşti în română de la sfârşitul secolului al XIX-lea, pe de o parte, precum şi în influenţa covârşitoare pe care limba engleză a avut-o asupra limbii noastre, după Revoluţia din 1989, în modernizarea generală a vocabularului şi în formarea terminologiilor, în mai multe domenii

[15] Cf. Dicţionar informatic trilingv englez-francez-român, 1999.
[16] Macmillan English Dictionary for advanced learners, 2002.
[17] Manfred Görlach, 2005.

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

ale vieţii culturale, social-politice şi economice, ale lexicului de specialitate caracteristic mai multor domenii ştiinţifice, în mod special.

BIBLIOGRAFIE

*** *Dicţionarul explicativ al limbii române* (DEX), 1998, ediţia a II-a, Bucureşti: Academia Română & Editura Univers Enciclopedic.

*** *Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, (DOOM[2]), 2005, Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic.

*** *Macmillan English Dictionary for advanced learners*, 2002, Oxford: Macmillan Publishers Ltd.

*** *Noul dicţionar explicativ al limbii române*, (NODEX), 2002, Bucureşti-Chişinău:, Editura Litera Internaţional.

*** *The Oxford Dictionary of New Words*, 1998, Oxford: University Press.

Constantinescu-Dobridor, Gh., 1980, *Mic dicţionar de terminologie lingvistică*, Bucureşti: Editura Albatros.

Görlach, Manfred, 2005, *A Dictionary of European Anglicisms: A Usage Dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages*, (DEA), Oxford: University Press.

IONESCU-CRUŢAN, Nicolae, 2005, *Dicţionar de calculatoare* (DC), Bucureşti: Editura NICULESCU.

Marinescu, Viorel (coord.), 1999, *Dicţionar informatic trilingv englez-francez-român,* Bucureşti: Editura ALL.

Mereable, Emanuel, 1996, *Dicţionar de informatică şi cibernetică englez-român,* Bucureşti: Editura Oscar Print.

PFAFFENBERGER, Bryan, WALL, David, 1998, *Dicţionar de calculatoare şi internet* (DCI), traducere de Nicolae Dorel Pora, Bucureşti: Editura Teora.

Avram, Mioara, 1997[2], *Anglicismele în limba română*, Bucureşti: Editura Academiei Române.

Bally, Charles, 1950, *Linguistique générale et linguistique française*, Berna.

Bârlea, Petre Gheorghe, Bârlea, Roxana-Magdalena, 2000, *Lexicul românesc de origine franceză,* Târgovişte: Editura Bibliotheca.

Bârlea, Petre Gheorghe, 2005, *Rolul traducerilor din latină în evoluţia limbii române literare*, col. «Conferinţele Academiei Române», ciclul «Limba română şi relaţiile ei cu istoria şi cultura românilor», Bucureşti: Editura Academiei Române.

Bârlea, Petre Gheorghe, 2009, *Limba română contemporană. Fonetică şi fonologie. Ortografie, ortoepie şi punctuaţie. Vocabular*., Bucureşti: Editura „Grai şi Suflet-Cultura Naţională".

DEROY, Louis, 1956, *L 'emprunt linguistique*, Liège: Presses de l'Université.

Hristea, Theodor, 1984[1], *Introducere în studiul frazeologiei*, în: „Sinteze de limba română", Bucureşti: Editura Albatros, pp. 134-160.

Hristea, Theodor, 1984[2], *Sinteze de limba română*., ediţia a II-a, Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, pp. 100-161.

Stanciu-Istrate, Maria, 2006, *Calcul lingvistic în limba română (cu specială referire la scrierile beletristice din secolul al XlX-lea),* Bucureşti: Editura Academiei Române.

StoichiŢoiu-Ichim, Adriana, 1986, „A functional Approach to the Study of Recent English Borrowings in Romanian", în: *Analele Universităţii din Bucureşti. Limba şi literatura română*, vol. XXXV, Bucureşti, pp. 84-92.

StoichiŢoiu-Ichim, Adriana, 1993, „*Anglomania* – o formă de snobism lingvistic", în: *Comunicările Hyperion*, vol. 2, Bucureşti: Editura Hyperion, pp. 270-280.

Stoichiţoiu-Ichim, Adriana, 1996[1], „Abrevierile în româna actuală: modă sau necesitate ?", în: *Comunicările Hyperion*, vol. 5, Bucureşti: Editura Hyperion, pp. 203-210.

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)

StoichiŢoiu-Ichim, Adriana, 2001[1], „Aspecte ale influenţei engleze în româna actuală”, în: *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influente, creativitate*, Bucureşti: Editura ALL, pp. 83-117.

Ştefan, Ion, 1963, *Calcul lingvistic*., în: *Limba română,* XII, nr. 4, București, pp. 335-346.

BDD-V49 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:32 UTC)